

γασία. Πρόκειται για αδιαμφισβήτητη πρόοδο», υπογραμμίζει υποθέτοντας προφανώς ότι η αντίδραση ταυτίζεται με την εθνική διαχείριση της κρίσης και η πρόοδος με την υπερεθνική και περιλαμβάνει προγράμματα λιτότητας από τη μια και πακτωλούς για τις τράπεζες από την άλλη. Και συνεχίζει: «Κοινοτική διαχείριση της κρίσης προϋποθέτει κοινή δημοσιονομική προσέγγιση [...] Οι Ευρωπαίοι όμως βρίσκονται σήμερα μπροστά σε ένα διπλό πρόβλημα: την έλλειψη ενός ομοσπονδιακού προϋπολογισμού και τη θεσμική αδυναμία της Ένωσης [...] Η χρηματοπιστωτική κρίση επέτρεψε να διαφανεί πώς θα λειτουργούσε μια διακυβέρνηση διά του Γιούρογκρουπ. Δίνεται πάντως η ευκαιρία να γίνει ένα ακόμη βήμα προς την οικοδόμηση της Ευρώπης και να διαμορφωθεί μια κατάσταση μη αναστρέψιμη. Ακριβώς αυτό συνέβη στις ΗΠΑ με τη κρίση της δεκαετίας του 1930». Αφήνοντας εκτός σχολιασμού τη δυνατότητα και την αναγκαιότητα υπέρβασης των εθνικών κρατών, στην παραπάνω εκτί-

μηση υπάρχει ένα αβυσσαλέο κενό που σχετίζεται με το περιεχόμενο, την κατεύθυνση δηλαδή της οικονομικής πολιτικής της Ε.Ε., για την οποία η Σοσιαλδημοκρατία είναι τόσο βέβαιη πως θα είναι φιλολαϊκή που δεν κάνει καν τον κόπο να το τεκμηριώσει! Μέχρι που έρχονται οι προτάσεις των Γερμανών για την επιβολή ποινών, που όπως και να 'ναι επιταχύνουν την ενοποίηση της Ευρώζωνης, κινούνται δηλαδή στην κατεύθυνση που ζητά ο Αλιετά και πολλοί άλλοι, οπότε καταρρέουν σαν χάρτινοι πύργοι οι αυταπάτες για το προοδευτικό περιεχόμενο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δείχνοντας τον βαθιά εκμεταλλευτικό και ανταγωνιστικό της χαρακτήρα.

Σημειώσεις

1. *Επίκαιρα*, 30/9-6/10/10. Συνέντευξη του Κρις Πράις, διευθυντή του ελληνικού γραφείου του οίκου Fitch.
2. Aglietta, M., *Η οικονομική κρίση*, Πόλις, 2009, σ. 86-89.

Δημήτρης Μπελαντής

Το Μνημόνιο, ο νόμος και το Σύνταγμα

Η ίδια η κύρωση του Μνημονίου για το «μηχανισμό στήριξης της εθνικής οικονομίας» με τον ν. 3845/2010 αποτέλεσε την είσοδο σε μια

γενικευμένη συνταγματική κρίση. Με δεδομένη τη θέση ότι το Μνημόνιο αποτελεί διεθνή συμφωνία ανάμεσα στην Ελλάδα, την Ε.Ε. και το ΔΝΤ, η κύρωσή του

στην ελληνική Βουλή (όπως δέχονται άλλωστε και έγκυροι συνταγματολόγοι) θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί ως κύρωση διεθνούς σύμβασης κατά το άρθρο 28 Σ και να γίνει με πλειοψηφία τουλάχιστον 180 βουλευτών και όχι 172, όπως συνέβη τον Μάιο του 2010. Επίσης, με κατοπινή διάταξη του ν. 3847/2010 αντικαταστάθηκε η υποχρέωση του υπουργού Οικονομικών να φέρνει τις διεθνείς συμφωνίες που συνάπτει στη Βουλή προς κύρωση με το «εισάγει στη Βουλή προς ενημέρωση» (!!!)

Τώρα, ως προς την ουσία του κυρωτικού νόμου 3845/2010: Οι διατάξεις του καταργούν ουσιαστικά τη συλλογική διαπραγμάτευση στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα. Με το άρθρο 2 παρ. 7 του νόμου επιτάσσεται η δυνατότητα οι επιχειρησιακές συμβάσεις να κατισχύουν των κλαδικών και οι κλαδικές της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης στον ιδιωτικό τομέα. Καταργείται έτσι το ελάχιστο όριο της παραπάνω κλίμακας σύμβασης ως διασφαλιστικό του εργαζομένου, η περίφημη δηλαδή αρχή της έννοιας υπέρ του εργαζομένου, η οποία κατοχυρώνεται ως ουσιαστικό περιεχόμενο της συλλογικής αυτονομίας / διαπραγμάτευσης (άρθρο 22, παρ. 2 Σ) αλλά και της ιδίας της συνδικαλιστικής ελευθερίας, όπως αυτή κατοχυρώνεται κατά το άρθρο 23, παρ. 1 Σ και Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας (98 / 1949 κ.ά.).

Αξίζει εδώ να επισημανθεί ότι και σε περιπτώσεις του παρελθόντος (π.χ. 1983, Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου του 1985 κ.λπ.) είχε ανασταλεί η δυνατότητα συλλογικής διαπραγμάτευσης, η οποία να παρέχει περισσότερα από όσα όριζε ο νό-

μος, και τα δικαστήρια επιδεικτικά είχαν δικαιώσει αυτές τις νομοθετικές παρεμβολές για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης και προς διαφύλαξη «υπερτερου δημοσίου συμφέροντος». Τώρα όμως δεν ανατρέπεται μόνο συγκυριακά η συλλογική αυτονομία και αυτορύθμιση αλλά διαλύεται η ραχοκοκαλιά του όλου οικοδομήματος συλλογικών διαπραγματεύσεων, η *αρχή της εύνοιας*, στην πράξη ο βασικός μηχανισμός στήριξης του υφιστάμενου Εργατικού Δικαίου.

Επίσης, οι μονομερείς περικοπές αποδοχών στον δημόσιο τομέα κατά τις διατάξεις του ν. 3845/2010 καταστρατηγούν και εντέλει παραβιάζουν τη συλλογική διαπραγμάτευση των δημοσίων υπαλλήλων και γενικότερα των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα – ειδικότερα δε το δικαίωμά τους να διαπραγματεύονται τις αποδοχές τους και να συνάπτουν συλλογικές συμφωνίες με το κράτος (άρθρο 22, παρ. 3 Σ, 154 και 155 ΔΣΕ). Το ήδη συρρικνωμένο δικαίωμα των εργαζομένων στο Δημόσιο στη συλλογική διαπραγμάτευση έρχεται ουσιαστικά να καταργηθεί εντελώς.

Περαιτέρω, η κατάργηση της 13ης και της 14ης σύνταξης, πέρα από τον γενικότερο χαρακτήρα τους ως κοινωνικών παροχών, συνιστά και προσβολή αμιγώς *περιουσιακών δικαιωμάτων* για τα οποία έχουν καταβληθεί οι σχετικές εισφορές και υποχρεώσεις, κατά το 1ο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ, όπως έχει δεχθεί σε ανάλογες περιπτώσεις το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο Στρασβούργο).

Επίσης, δημιουργούνται διαφορετι-

κά / άνισα καθεστώτα εργαζομένων, αφού κατά τη διάταξη άρθρου 2, παρ. 6 του ν. 3845/2010 είναι δυνατόν οι νεοδιοριζόμενοι να αμείβονται με αποδοχές κατώτερες του βασικού μισθού της ΕΓΣΣΕ. Πρόκειται για το αντίστοιχο του νόμου για την «πρώτη απασχόληση» που δημιούργησε σάλο στη Γαλλία πριν από μερικά χρόνια. Είναι προφανές ότι διακυβεύεται η αρχή της *ίσης μεταχείρισης* (άρθρο 4, παρ. 1, Σ και 22 υποπαρ. Β' Σ) και μάλιστα με γνώμονα όχι τη δημοσιονομική κατάσταση της χώρας αλλά την «ανταγωνιστικότητα», δηλ. τα κέρδη των κεφαλαιοκρατών. Ήδη ετοιμάζονται νομοθετικά μέτρα για την τοπική υπέρβαση των συλλογικών ή νόμιμων κατώτατων ορίων αποδοχών σε περιοχές «αυξημένης ανεργίας» κ.λπ.

Τίθεται ένα γενικότερο ζήτημα πέρα από τις επιμέρους επισημάνσεις με αφορμή τις διατάξεις του κυρωτικού νόμου του Μνημονίου. Βασική αρχή του ισχύοντος Συντάγματος αποτελεί η αρχή του *κοινωνικού κράτους δικαίου* (άρθρο 25 παρ. 1 Σ).

Παρά το ότι κάποιες πλευρές υποστηρίζουν πως η αρχή του κοινωνικού κράτους δεν έχει ουσιαστικά δεσμευτικό περιεχόμενο και δεν παράγει αγωγίμες απαιτήσεις για ένα ορισμένο όριο αποδοχών και κοινωνικών παροχών, παραμένει αναμφισβήτητο το γεγονός ότι η κατάργηση παροχών (όπως τα Δώρα και τα Επιδόματα Πάσχα και Χριστουγέννων), παρασχεθεισών σε μακρά διάρκεια και μάλιστα ήδη από τη δεκαετία του 1920 (κυβερνήσεις Βενιζέλου κ.λπ.), θέτει σε άμεσο κίνδυνο το «κοινωνικό κεκτημέ-

νο» ως ένα ελάχιστο και επί μακρό χρόνο ασκούμενο δικαίωμα σε κάποιες κοινωνικές και εργασιακές παροχές.

Η πλήρης ανατροπή του κοινωνικού κεκτημένου οδηγεί σε νεοφιλελεύθερο / καπιταλιστικό Μεσαίωνα όπου το κοινωνικό κράτος δεν ανατρέπεται απλώς αλλά η κατάργησή του διακηρύσσεται δημόσια από το νομοθέτη ως δημόσια πολιτική αρετή.

Από την άλλη πλευρά η ευρεία εξουσιοδότηση στον υπουργό Οικονομικών να λαμβάνει μέτρα μέσω διαταγμάτων, η μετατροπή του κοινοβουλίου σε μηχανισμό αναστολής του Συντάγματος και η παράκαμψη της ίδιας της κυβέρνησης από μηχανισμούς μυστικοσυμβούλων γύρω από τον πρωθυπουργό αποτελούν ορατές διαστάσεις μιας τάσης «ολοκληρωτικής» μετάλλαξης της αστικής δημοκρατίας. Το καθεστώς θωρακίζεται όλο και περισσότερο απέναντι στον λαϊκό έλεγχο και στην άσκηση δημόσιας πολιτικής, και είναι πλέον βέβαιο ότι αυτό θα σημαίνει αργά ή γρήγορα και την προσθήκη ισχυρών νέων κατασταλτικών μέτρων σε βάρος των κοινωνικών αντιδράσεων.

Όλα τα παραπάνω δείχνουν τη βαθειά κρίση της αστικής δημοκρατίας, η οποία στην ουσία λειτούργησε μόνον όταν υπήρχε ένας ταξικός συσχετισμός δύναμης που έτεινε προς την εξισορρόπηση και το κοινωνικό συμβόλαιο (στη χώρα μας μεταξύ 1975 και 1990 σε γενικές γραμμές). Η ίδια η λογική των «πατέρων του ελληνικού Συντάγματος» το 1975 να επιτευχθεί ένας ελάχιστος κοινωνικός συμβιβασμός σήμερα ανατρέπεται. Και ίσως τα χειρότερα δεν τα έχουμε ακόμη δει.